

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

върху: дисертационния труд на тема „Интелектуална собственост и иновационно лидерство - взаимовръзки и факторна обусловеност за бизнес и икономическо развитие” за придобиване на образователната и научната степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (интелектуална собственост в творческите индустрии)“ към катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“;

представен от докторанта: Искрен Емилов Константинов - докторант задочна форма на обучение в катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ при УНСС

с научен ръководител: проф. д.н. Мария Маркова

рецензент: проф. д-р Боян Любомиров Дуранкев

На основание чл. 9 от ЗРАСРБ, чл. 30, ал. 3, чл. 31 от ППЗРАСРБ и чл. 99 от Правилника за учебната дейност на УНСС, Заповед № 2701/01.10.2024 г. на Ректора на УНСС, решение на Катедрения съвет на катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ (Протокол № 34/08.01.2026 г.) и решение на Факултетния съвет на „Бизнес факултет“ (Протокол № 6/21.01.2026 г.) при УНСС съм избран за **член на Научно жури**, а на първото заседание на журито (на 06.02.2026 г.) съм определен за рецензент на дисертационния труд.

В изпълнение на задълженията ми представям следните **констатации и заключения**, като се старая да спазвам напълно препоръчителната структура за рецензия.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът Искрен Емилов Константинов се е обучавал по **докторска програма** към катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“, видимо от заповед № 593 от 22.03.2019 г. на Ректора на УНСС, субсидирано от държавата, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“, професионално направление 3.8. Икономика. с научен ръководител проф. д-р Борислав

Борисов. Осъществена е трансформация на формата на обучение от редовна, субсидирана от държавата, в задочна, субсидирана от държавата, считано от 01.06.2019 г. със Заповед № 1363 от 07.06.2019 г. Определен е нов научен ръководител, проф. д-р Мария Маркова, считано от 26.02.2022 г. със Заповед № 1058 от 19.04.2022 г.

Средното си образование докторантът е завършил в гимназия с преподаване на чужди езици „Петър Богдан“ в Монтана през 2011 г., където е усвоил английски език. През 2015 г. се дипломира като **бакалавър по международни отношения** в Университет за национално и световно стопанство, а след това като **магистър по бизнес администрация** (2018 г.) и **магистър по интелектуална собственост** (2023 г.) Това е една много убедителна академична кариера.

Искрен Константинов е работил като **младши експерт** в Народното събрание (2015-2017 г.), **секретар** в Българския филмов институт (2021-2025 г.), а от 2019 г. обвързва кариерата си с академичната професия като **хоноруван преподавател** в Катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ и като **експерт научноизследователска дейност** в Институт по интелектуална собственост и технологичен трансфер на УНСС.

Като изследовател и като преподавател колегата Искрен Константинов илюстрира своите качества, които позволяват да **комбинира успешно придобиване на нови знания и тяхното прилагане в преподавателската и изследователската практика.**

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд на тема „Интелектуална собственост и иновационно лидерство - взаимовръзки и факторна обусловеност за бизнес и икономическо развитие“ е в **обем** на 265 стандартни страници.

Заглавието на дисертацията **отговоря на съдържанието**. Ако читателят се взре по-внимателно в съответствието на заглавие и текст, то със сигурност ще констатира само на някои незначителни места (наистина, в ограничен обем) че текстът излиза извън рамките на заглавието, но тези „отклонения“ са полезни, понеже са направени в полза на допълнителни доказателства и допустима косвената аргументация. Намирам тези „отклонения“ за важни, понеже те по един или друг начин допълват общата картина на изследването.

В структурно отношение дисертационният труд е композиран в класическите (за европейските академични традиции) три основни глави, освен увод и заключение.

Актуалността на темата е безспорна не само от позициите на самата интелектуална собственост, а и от гледна точка на бъдещето на всяка национална икономика (или съюз, напр. Европейския съюз), понеже, както авторът отбелязва, „фокусът, който настоящия дисертационен труд поставя, е върху интелектуалната собственост като фактор за постигане на *национално иновационно лидерство*“ (с. 5). Казано по друг начин, чрез иновационно лидерство националните икономики могат да постигат *изпреварващо развитие*, докато – разчитайки само на „свободата на пазара“ и глобализацията, посредствените икономики се стремят да осигуряват поне „*догонващо*“ *развитие*, без да могат никога да „догонят“ иноваторите. От тази гледна точка, следвайки логиката на Китай, Южна Корея и други иновативни икономики, въпросът за иновационното лидерство се превръща в архиважен както за България (следваща досега логиката на „догонващото развитие“), така и за Европейския съюз (подчертавано в известния доклад на Марио Драги). За особено важен отчитам фактът, че това, с което се различава настоящият дисертационен труд от предходните изследвания, е поставянето във фокуса на изследването на връзката „интелектуална собственост – иновационно лидерство“.

Основните атрибути на дисертационния труд: обект; предмет; цел; задачи; основна теза и т.н. са правилно разписани и обосновани. Цитирам основната теза: „иновационно лидерство се реализира на база патентно закриляни технологични иновации, чрез интегрирането на интелектуалната собственост в създаваните национални иновационни политики и стратегии“ (с. 8), за да подчертая че авторът императивно поставя в центъра на вниманието *необходимите* национални иновационни политики и стратегии, а не просто да се разчита иновациите сами да се отблагодарят без такива държавнически „шахматни“ ходове. Тезата е правилна и се разграничава съществено от зловредната теза на неолибералните икономисти (впрочем, неолиберален икономист е оксиморон) „оставете всичко на пазара“.

Към положителните стартови моменти на дисертацията си позволявам да добавя и **методологията на изследването**, която е интердисциплинарна и в която са интегрирани и комплексният, и *системният подход*. Един такъв поглед върху изследваната материя е академичен и носещ качествени ползи.

Що се отнася до **ограниченията** на обхвата на изследването, намирам фокусирането върху *технологичните продуктови иновации* (с. 9) за достатъчно добре обмислено и много продуктивно.

Библиографията отброява 199 използвани източници (с. 254-265), което като количество е впечатляващо, като след тях доминират трудове, посветени на изследвания върху интелектуалната собственост в различни нейни измерения и обхвати.

Балансът между трите части на дисертационния труд е спазен и позволява анализ и оценка както на теорията, така и на практиката. И целта, и задачите, предопределят структурата на дисертацията. Намирам ги за правилно формулирани и предоставящи достатъчно възможности за изводи и препоръки.

Първата част, **„Интелектуална собственост, иновации и иновационно лидерство“** (с. 10-87) позволява панорамен поглед върху икономическия аспект на проблематиката от теоретична гледна точка. Приемам дефинирането на иновацията за оригинално (с. 65), особено чрез подчертаването че тя носи *потенциал* (а не автоматизъм) за патентна закрила и внедряване в производство. Правилно са обособени и организационните субекти (с. 66), вземащи или задържащи съзнателно решения. Интелигентно и подробно е поставени и въпросът за *иновационното лидерство*, включително чрез 10-те показатели (с. 77-78) и подчертаване на *активната роля на държавата* в оказването на влияние, мотивиране и подпомагане взаимодействието между иновационните субекти (с. 85).

Втората част е по същество самостоятелно изследване на тема **„Иновационното развитие на държави - иновационни лидери и на Република България“** (с. 88-176). Проучени са пет държави, като определянето им е обосновано от *водещите им позиции в заявяването на патенти за изобретения на международно ниво*; избрани са държави с присъствие в статистическите данни за най-заявяваните пет технологични области в Световната организация за интелектуална собственост (СОИС) и в Европейското патентно ведомство (ЕПВ) за 2024 г.: САЩ, Китай, Германия, Южна Корея и Япония. Оценявам изследването особено на двете „супервелики сили“ – САЩ и Китай за подходящо за размисли, понеже те са водещи по динамика на основните икономически показатели (и двете страни имат *особени и различни* демографски, политически и икономически системи). Много полезно е изследването на националните стратегически документи в областта на иновациите и присъствието на интелектуалната собственост в тях (с. 114-131). Очертана е ситуацията в *България на фона на другите разглеждани страни* (с. 132-176), като достатъчно интелигентно е описан и историческият контекст на „трите“ Българияи.

Третата част предлага **„Модел и препоръки за устойчиво иновационно развитие“** (с. 177-254). Посочено е че основната цел на предлагания модел за оценка и

подбор на иновационни препоръки е да бъде използван в процеса по *създаване на национални стратегически документи*, като осигури устойчив ръст в производството на технологични научноизследователски резултати, които подлежат на закрила като обект на индустриална собственост. Интересна е предложената схема „лидер – последовател“ (и обратно) в отношенията между държавата, висшите училища и производствените организации. Намирам за правилен и анализът на състоянието на иновационното развитие и/или неразвитие на Европейския съюз, в което се вписва и България (страната се е провалила в целта за достигане на статут на „умерен иноватор“). Таблицата на с. 191-192 е силен синтез на идеите на автора, а по-нататък авторът *не препоръчва* или *препоръчва* варианти на поведение на държавата и на тройното взаимоотношение „държава – висши училища – производствени организации“.

Използваният език е научен, динамичен и достатъчно ясен, като докторантът използва понятия от различни науки. Прочитът на дисертационния труд е облекчен поради точните **авторски оценки и препоръки**.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Всеки дисертационен труд трябва да илюстрира категорично три неща: *първо*, че авторът е проучил задълбочено основната и модерната литература по изследваните въпроси; *второ*, че е избрал удачна методология и методика на своето изследване, адекватни на наличните информационни източници; *трето*, че е осъществил самостоятелно изследване, завършило с ясни и категорични доказателства, изводи и препоръки.

Като рецензент съм облекчен от фактите, които ми позволяват да дам **висока оценка на дисертационния труд** по тези три направления на изследването. Нещо повече, на много места, особено в трета част, авторът надхвърля традиционните очаквания и се представя като самостоятелно мислещ изследовател, който не се съобразява с „модната“ политкоректност в изводите и препоръките. Това е допълнителен плюс не само за автора, но и за неговия научен ръководител, а също – за обучаващото звено.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Търсените приноси са ясни и сравнително точни, като си позволявам да ги синтезирам:

1. *Проучени, обобщени и интегрирани са основни теоретични постановки в специализираната научна литература за значението и ролята на интелектуална собственост и иновационно лидерство като взаимовръзки и факторна обусловеност за социално и икономическо развитие. Изведени са самостоятелни оригинални дефиниции на иновации, иновационна система, иновационно лидерство; направена е авторска класификация на иновационните субекти (държава - висши училища – производствени предприятия), която ги представя едновременно като лидери и/или последователи; селектирани са няколко параметъра за определяне на държавата като иновационен лидер.*

2. *Чрез самостоятелна оценка на различни методически изследователски инструменти е избрана адекватна информационна и методологична база на изследването, като е разработен модел за оценка и подбор на препоръки за устойчиво иновационно развитие на Република България на база иновации, закриляни като интелектуална собственост, с прилежащи: основна цел, заложи в модела критерии, обосновка на критериите и модули на модела.*

3. *Осъществено е самостоятелно изследване и са формулирани препоръки за устойчиво иновационно развитие на Република България, съобразени с разработения модел и разпределени в три категории: по отношение на държавата; по отношение на висшите училища; и по отношение на производствените предприятия..*

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представени са **6 публикации**, всичките са по темата на дисертационния труд. Като количество те съществено надхвърлят препоръчителните изисквания от 30 точки, а като качествено изпълнение са на академично ниво.

6. Оценка на автореферата

Оценявам високо **коректността и степента на отразяване на съдържанието** на дисертационния труд в автореферата.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам съществени критични бележки към дисертационния труд. Изхождайки от обстоятелството, че авторът Искрен Константинов разсъждава задълбочено и с научна смелост и отговорност, си позволявам да препоръчам в следващи негови изследвания да продължи да обогатява тази проблематика в някои **допълнителни направления на изследване:**

1. Сегашното изследване е фокусирано върху пет държави, като определянето им е обосновано от *водещите им позиции в заявяването на патенти за изобретения на международно ниво* – САЩ, Китай, Германия, Южна Корея и Япония. Съществуват и други обективни изследвания за иновационните лидери, сред които е най-валидираният и *глобално използван инструмент Global Innovation Index (ГИИ)* — съвместен проект на WIPO, INSEAD и Cornell University, който ежегодно измерва *иновационната ефективност* на над 130 икономики. В резултатите за 2025 г. водещите държави са: Швейцария – 1-во място, лидер за 15-та поредна година; Швеция – 2-ро място; САЩ – 3-то място, водещи в бизнес и пазарна инфраструктура; Република Корея – 4-то място, с най-силна R&D интензивност; Сингапур – 5-то място. Тези резултати се потвърждават и от независими агрегатори на данни, като TheGlobalEconomy.com, където през 2025 г. Швейцария, Швеция, САЩ, Корея и Сингапур отново са топ иновационни лидери. Преди 2011 г. няма единен глобален индекс с днешното качество, но според международните измерители и научни анализи се очертава следната динамика: 1990–2000 г. САЩ и Япония са безспорни лидери (силни в патенти, университети, информационна икономика); 2000–2010 г. Швеция, Финландия и Швейцария излизат напред чрез стратегически инвестиции в знание и високи технологии; 2010–2025 г. Швейцария става най-стабилният №1, Корея се изстрелва в топ 5, Китай постепенно навлиза в топ 15 и достига топ 10 през 2025 г.

Така че въпросът е: **защо водещите страни в заявяването на патенти за изобретения на международно ниво – САЩ, Китай, Германия, Южна Корея и Япония, не са най-големите иновационни лидери? И, следователно, кои са най-важните фактори за превръщането на една страна в иновационен лидер през XXI век?** Патентите измерват обеми, а иновационното лидерство измерва качество + системна ефективност.

2. *Отношенията „държава – висши училища – производствени организации“ много често остават идеализирани и политизирани.* На с. 252-254 от дисертационния труд авторът подлага на справедлива критика всеки участник от тази триада в България. Остават за изясняване няколко въпроса в тази посока: първо, дали държавата да не **„планира“ по-добре структурата на висшето образование**, давайки приоритет на STEM (във времената на „реалния социализъм“ в STEM са се обучавали над 2/3 от студентите, а сега - под 1/3), и, съответно, **„планирайки“ инвестиции в R&D между 2,5–5,0% от БВП** (в Корея и Израел са около 4–5%; Швейцария, Швеция и САЩ - около 2,5–3,5%); второ, дали висшите училища да не се оценяват по нова методика с нови

показатели, различна от сегашната на МОН; трето, дали **производствените организации да не бъдат задължени да инвестират в изследвания и разработки поне 5% от доходите си** (в САЩ, Корея, Швейцария и Китай над 70% от R&D се извършва от бизнеса, а не от държавата)?

3. Има един голям и труден допълнителен въпрос извън изследваната проблематика, но имащ отношение към икономиката. **Ако има портфейл от нови продукти на интелектуалната собственост (технологичните продуктови иновации), то кои от тях да бъдат предпочетени за внедряване при ограничени инвестиции** (напр. само за 1/5 от тях). Ако предприятията са държавни, то един от разумните отговори е: там, където се осигурява най-висок прираст на производителността на труда на 1 евро инвестиция; ако предприятията са частни, то там, където се осигурява най-висока печалба на 1 евро инвестиция. Има ли други възможни решения?

Задавам тези въпроси не защото държа да получа подробни отговори по време на защитата, а **за да предложи допълнителни възможности за проучвания и търсене на нови разсъждения, оценки и резултати**, особено в бъдещи изследвания.

Заключение

Дисертационният труд отговаря на високите изисквания за съчетаване на теория, практически изследвания и произтичащи от това изводи. Той съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника на УНСС. Дисертационният труд показва, че **докторант Искрен Емилов Константинов притежава знания и професионални умения**, като демонстрира качества за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, давам своята **категорична положителна оценка** чрез проведеното от мен изследване върху рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури **да присъди образователната и научна степен „доктор“** в област на висшето образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (интелектуална собственост в творческите индустрии)“ на Искрен Емилов Константинов.

На финалното заседание на научното жури при публичната защита на дисертационния труд ще гласувам убедено с „ДА“!

Рецензент:

10.02.2026

(проф. д-р Боян Любомиров Дуранкев)

REVIEW

on: the dissertation thesis on „Intellectual Property and Innovation Leadership - Interrelationships and Factor Determinants for Business and Economic Development“ for the acquisition of the educational and scientific degree „Doctor“ in professional field 3.8. Economics, scientific specialty „Organization and Management outside the Sphere of Material Production (Intellectual Property in Creative Industries)“ at the Department of Intellectual Property and Technology Transfer.

presented by the doctoral student: Iskren Emilov Konstantinov - part-time doctoral student at the Department of Intellectual Property and Technology Transfer at the University of National and World Economy

with scientific supervisor: Prof. Maria Markova, PhD

reviewer: Prof. Boyan Lyubomirov Durankev, PhD

Pursuant to Article 9 of the Higher Education Act, Article 30, paragraph 3, Article 31 of the Regulations for the Implementation of the Higher Education Act, and Article 99 of the Regulations for Academic Activities at UNWE, Order No. 2701/01.10.2024 of the Rector of the UNWE, decision of the Department Council of the Department of Intellectual Property and Technology Transfer (Minutes No. 34/08.01.2026) and decision of the Faculty Council of the Business Faculty (Minutes No. 6/21.01.2026) at UNWE, I was elected as a member of the Scientific Jury, and at the first meeting of the jury (on 06.02.2026) I was appointed as a reviewer of the dissertation.

In fulfillment of my duties, I present the following findings and conclusions, striving to fully comply with the recommended structure for a review.

1. Information about the doctoral student

The doctoral student Iskren Emilov Konstantinov studied in a doctoral program at the Department of Intellectual Property and Technology Transfer, as evidenced by Order No. 593 of March 22, 2019, of the Rector of the University of National and World Economy, subsidized by the state, doctoral program „Organization and Management outside the Sphere of Material Production,“ professional field 3.8. Economics. with scientific supervisor Prof. Dr. Borislav Borisov. The form of training has been transformed from full-time, state-subsidized to part-time, state-subsidized, effective June 1, 2019, by Order No. 1363 of June 7, 2019. A new

scientific supervisor, Prof. Dr. Maria Markova, was appointed, effective 26.02.2022, by Order No. 1058 of 19.04.2022.

The doctoral student completed his secondary education at the Petar Bogdan Foreign Language High School in Montana in 2011, where he learned English. In 2015, he graduated with a bachelor's degree in international relations from the University of National and World Economy, followed by a master's degree in business administration (2018) and a master's degree in intellectual property (2023). This is a very impressive academic career.

Iskren Konstantinov worked as a junior expert in the National Assembly (2015-2017), secretary at the Bulgarian Film Institute (2021-2025), and since 2019 he has been pursuing a career in academia as an honorary lecturer in the Department of Intellectual Property and Technology Transfer and as a research expert at the Institute of Intellectual Property and Technology Transfer at the University of National and World Economy.

As a researcher and lecturer, our colleague Iskren Konstantinov demonstrates his qualities, which allow him to successfully combine the acquisition of new knowledge with its application in teaching and research practice.

2. General characteristics of the presented dissertation

The dissertation on „Intellectual Property and Innovation Leadership - Interrelationships and Factor Determinants for Business and Economic Development“ is 265 standard pages long.

The title of the dissertation corresponds to its content. If the reader looks more closely at the correspondence between the title and the text, they will certainly find only a few minor instances (admittedly, to a limited extent) that the text goes beyond the scope of the title, but these „deviations“ are useful because they are made in favor of additional evidence and permissible indirect argumentation. I find these „deviations“ important because they complement the overall picture of the study in one way or another.

In terms of structure, the dissertation is composed of the three main chapters that are classic (for European academic traditions), in addition to an introduction and conclusion..

The relevance of the topic is indisputable not only from the perspective of intellectual property itself, but also from the point of view of the future of any national economy (or union, e.g. the European Union), because, as the author notes, „the focus of this dissertation is on intellectual property as a factor in achieving national innovation leadership“ (p. 5). In other words, through innovation leadership, national economies can achieve leapfrog development, while – relying solely on „market freedom“ and globalization, mediocre economies strive to ensure at least „catch-up“ development, without ever being able to „catch up“ with the

innovators. From this point of view, following the logic of China, South Korea, and other innovative economies, the issue of innovation leadership becomes crucial both for Bulgaria (which has so far followed the logic of „catch-up development“) and for the European Union (as emphasized in Mario Draghi's well-known report). I consider it particularly important that what distinguishes this dissertation from previous studies is its focus on the relationship between „intellectual property and innovation leadership.“

The main attributes of the dissertation: object; subject; purpose; objectives; main thesis, etc. are correctly described and justified. I quote the main thesis: „Innovative leadership is achieved on the basis of patent-protected technological innovations through the integration of intellectual property into the national innovation policies and strategies that are being developed“ (p. 8), to emphasize that the author imperatively places the necessary national innovation policies and strategies at the center of attention, rather than simply relying on innovation to pay off on its own without such statesmanlike „chess“ moves. The thesis is correct and differs significantly from the harmful thesis of neoliberal economists (incidentally, neoliberal economist is an oxymoron) „leave everything to the market.“

I would also like to add to the positive starting points of the dissertation the methodology of the study, which is interdisciplinary and integrates both a complex and a systematic approach. Such a view of the subject matter is academic and brings qualitative benefits.

As regards the limitations of the scope of the study, I find the focus on technological product innovations (p. 9) to be well thought out and very productive.

The bibliography lists 199 sources used (pp. 254-265), which is impressive in terms of quantity, with works devoted to research on intellectual property in its various dimensions and scopes dominating.

The balance between the three parts of the dissertation is maintained and allows for analysis and evaluation of both theory and practice. Both the goal and the tasks determine the structure of the dissertation. I find them to be correctly formulated and providing sufficient opportunities for conclusions and recommendations..

The first part, „Intellectual Property, Innovation, and Innovation Leadership“ (pp. 10-87), provides a panoramic view of the economic aspect of the issue from a theoretical perspective. I accept the definition of innovation as original (p. 65), especially by emphasizing that it has the potential (rather than the automatism) for patent protection and implementation in production. The organizational entities (p. 66) that make or withhold conscious decisions are also correctly identified. The issue of innovation leadership is also addressed intelligently and in detail, including through the 10 indicators (pp. 77-78) and by emphasizing the active role of

the state in influencing, motivating, and supporting interaction between innovation entities (p. 85).

The second part is essentially an independent study on the topic of „Innovative development of countries - innovation leaders and the Republic of Bulgaria“ (pp. 88-176). Five countries were studied, selected on the basis of their leading positions in filing patents for inventions at the international level; The countries selected are those that appear in the statistical data for the five most frequently patented technology areas in the World Intellectual Property Organization (WIPO) and the European Patent Office (EPO) for 2024: the United States, China, Germany, South Korea, and Japan. I find the study of the two „superpowers“ – the US and China – particularly thought-provoking, as they are leaders in terms of the dynamics of key economic indicators (both countries have unique and different demographic, political, and economic systems). The study of national strategic documents in the field of innovation and the presence of intellectual property in them (pp. 114-131) is very useful. The situation in Bulgaria is outlined against the background of the other countries considered (pp. 132-176), and the historical context of the „three“ Bulgarias is described in a sufficiently intelligent manner.

The third part offers a „Model and recommendations for sustainable innovation development“ (pp. 177-254). It is stated that the main objective of the proposed model for the assessment and selection of innovation recommendations is to be used in the process of creating national strategic documents, ensuring sustainable growth in the production of technological research results that are subject to protection as industrial property. The proposed „leader-follower“ (and vice versa) scheme in the relations between the state, higher education institutions, and manufacturing organizations is interesting. I find the analysis of the state of innovative development and/or underdevelopment in the European Union, which also applies to Bulgaria (the country has failed to achieve the status of a „moderate innovator“), to be correct. The table on pp. 191-192 is a powerful synthesis of the author's ideas, and further on, the author does not recommend or recommend options for state behavior and the triple relationship between „state – higher education institutions – manufacturing organizations.“.

The language used is scientific, dynamic, and sufficiently clear, with the doctoral student using concepts from various sciences. The dissertation is easy to read thanks to the author's precise assessments and recommendations.

3. Assessment of scientific and applied scientific results obtained

Every dissertation must clearly demonstrate three things: first, that the author has thoroughly researched the basic and modern literature on the issues studied; second, that he has

chosen an appropriate methodology and methodology for his research, adequate to the available information sources; third, that they have conducted independent research, resulting in clear and categorical evidence, conclusions, and recommendations.

As a reviewer, I am relieved by the facts that allow me to give a high assessment of the dissertation in these three areas of research. Moreover, in many places, especially in the third part, the author exceeds traditional expectations and presents himself as an independent-minded researcher who does not conform to „fashionable“ political correctness in his conclusions and recommendations. This is an additional plus not only for the author, but also for his academic supervisor, as well as for the educational institution.

4. Assessment of scientific and applied scientific contributions

The contributions sought are clear and relatively precise, and I will summarize them as follows:

1. The main theoretical propositions in the specialized scientific literature on the significance and role of intellectual property and innovation leadership as interrelationships and factors determining social and economic development have been studied, summarized, and integrated. Independent original definitions of innovation, innovation system, and innovation leadership have been developed; an author's classification of innovation actors (state - higher education institutions - manufacturing enterprises) has been made, which presents them simultaneously as leaders and/or followers; Several parameters have been selected to define the state as an innovation leader.

2. Through independent evaluation of various methodological research tools, an adequate information and methodological basis for the study was selected, and a model was developed for evaluating and selecting recommendations for sustainable innovative development of the Republic of Bulgaria based on innovations protected as intellectual property, with the following attributes: main objective, criteria set out in the model, justification of the criteria, and model modules.

3. An independent study was conducted and recommendations were formulated for the sustainable innovative development of the Republic of Bulgaria, in line with the developed model and divided into three categories: regarding the state; regarding higher education institutions; and regarding manufacturing enterprises.

5. Evaluation of publications related to the dissertation

Six publications are presented, all of which are related to the topic of the dissertation. In terms of quantity, they significantly exceed the recommended requirements of 30 points, and in terms of quality, they are of an academic standard.

6. Abstract evaluation

I highly appreciate the accuracy and degree of reflection of the content of the dissertation in the abstract.

7. Critical notes, recommendations and questions

I have no significant critical comments on the dissertation. Based on the fact that the author, Iskren Konstantinov, reflects deeply and with scientific courage and responsibility, I would like to recommend that he continue to enrich this topic in some additional areas of research in his future studies:

1. The current study focuses on five countries, selected on the basis of their leading positions in international patent applications for inventions: the United States, China, Germany, South Korea, and Japan. There are other objective studies on innovation leaders, including the most validated and globally used tool, the Global Innovation Index (GII) — a joint project of WIPO, INSEAD, and Cornell University, which annually measures the innovation performance of over 130 economies. In the results for 2025, the leading countries are: Switzerland – 1st place, leader for the 15th consecutive year; Sweden – 2nd place; USA – 3rd place, leading in business and market infrastructure; Republic of Korea – 4th place, with the strongest R&D intensity; Singapore – 5th place. These results are also confirmed by independent data aggregators such as TheGlobalEconomy.com, where Switzerland, Sweden, the USA, Korea, and Singapore are again the top innovation leaders in 2025. Before 2011, there was no single global index with today's quality, but according to international metrics and scientific analyses, the following dynamics emerged: 1990–2000: The US and Japan were the undisputed leaders (strong in patents, universities, and the information economy); 2000–2010 Sweden, Finland, and Switzerland came to the fore through strategic investments in knowledge and high technology; 2010–2025 Switzerland becomes the most stable No. 1, Korea shoots into the top 5, China gradually enters the top 15 and reaches the top 10 in 2025.

So the question is: why are the leading countries in filing patents for inventions at the international level—the US, China, Germany, South Korea, and Japan—not the biggest innovation leaders? And, therefore, what are the most important factors for turning a country

into an innovation leader in the 21st century? Patents measure volume, while innovation leadership measures quality + systemic efficiency.

2. Relations between the state, higher education institutions, and manufacturing organizations often remain idealized and politicized. On pages 252–254 of the dissertation, the author offers fair criticism of each participant in this triad in Bulgaria. Several questions remain to be clarified in this regard: first, whether the state should „plan“ the structure of higher education better, giving priority to STEM (during the times of „real socialism,“ more than two-thirds of students studied STEM, while now it is less than one-third), and, accordingly, „planning“ investments in R&D between 2.5–5.0% of GDP (in Korea and Israel, they are around 4–5%; Switzerland, Sweden, and the US - around 2.5-3.5%); second, whether higher education institutions should be evaluated using a new methodology with new indicators, different from the current one used by the Ministry of Education and Science; third, whether manufacturing organisations should be required to invest at least 5% of their income in research and development (in the US, Korea, Switzerland and China, over 70% of R&D is carried out by businesses rather than the state)?

3. There is one major and difficult additional question outside the scope of the research, but relevant to the economy. If there is a portfolio of new intellectual property products (technological product innovations), which of them should be prioritized for implementation with limited investment (e.g., only 1/5 of them)? If the companies are state-owned, one reasonable answer is: where the highest increase in labor productivity per €1 investment is achieved; if the companies are private, then where the highest profit per €1 investment is achieved. Are there other possible solutions?

I am asking these questions not because I want detailed answers during the defense, but to suggest additional opportunities for research and the search for new ideas, assessments, and results, especially in future studies.

Conclusion

The dissertation meets the high requirements for combining theory, practical research, and the conclusions derived from them. It contains scientific, scientific-applied, and applied results that represent an original contribution and meet the requirements of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the Regulations of the UNWE. The dissertation shows that doctoral student Iskren Emilov Konstantinov possesses knowledge and professional skills, demonstrating qualities for conducting independent scientific research.

For the reasons stated above, I give my unequivocal positive assessment based on my review of the dissertation, abstract, results, and contributions reviewed above, and I propose that the distinguished scientific jury award the educational and scientific degree of „Doctor“ in the field of higher education 3 „Social, Economic, and Legal Sciences,“ professional field 3.8 „Economics,“ scientific specialty „Organization and Management outside the Sphere of Material Production (Intellectual Property in the Creative Industries)“ to Iskren Emilov Konstantinov.

At the final meeting of the scientific jury during the public defense of the dissertation, I will vote with conviction „YES“!

Reviewer:

10.02.2026

(Prof. Boyan Lyubomirov Durankev)